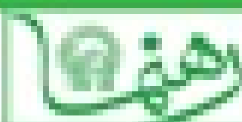

رساله رایانه

روح‌الله حبیبیان

۱۰۸

بسم الله الرحمن الرحیم

رهنمای ۱۰۸ (رساله رایانه)

نویسنده:

روح الله حبیبیان

ناشر چاپی:

انتشارات آستان قدس رضوی - به نشر

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

رهنمای ۱۰۸ (رساله رایانه)

مشخصات کتاب

سرشناسه : حبیبیان، روح الله، ۱۳۴۵ -

عنوان و نام پدیدآور : رساله رایانه/ روح الله حبیبیان ؛ تهیه و تنظیم اداره پاسخ گویی به سوالات دینی آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی آستان قدس رضوی ؛ به کوشش محمدحسین پورامینی ؛ ویراستار محمدباقر انصاری.

مشخصات نشر : مشهد: آستان قدس رضوی،شرکت به نشر، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری : ۴۸ ص.: مصور(رنگی).؛ ۱۱×۱۷ س م.

فروست : آستان قدس رضوی،شرکت به نشر؛ ۲۲۰۳ .

رهنما؛ ۱۰۸.

شابک : ۴۲۰۰۰ ریال:۹۷۸-۹۶۴-۰۲-۲۷۰۸-۴

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

یادداشت : چاپ قبلی: آستان قدس رضوی،۱۳۹۲.

یادداشت : چاپ چهارم.

یادداشت : کتابنامه.

موضوع : کامپیوترها -- جنبه های اخلاقی

موضوع : Computers -- Moral and ethical aspects

موضوع : کامپیوترها -- جنبه های مذهبی -- اسلام

موضوع : Computers -- Religious aspects -- Islam

موضوع : مسائل مستحدثه

موضوع : *New problems (Islamic law)

شناسه افزوده : شرکت به نشر(انتشارات آستان قدس رضوی)

شناسه افزوده : آستان قدس رضوی. اداره پاسخگویی به سئوالات دینی و اطلاع رسانی

شناسه افزوده : (Behnashr Company(Astan Quds Razavi Publications

شناسه افزوده : آستان قدس رضوی. معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

رده بندی کنگره : QA۷۶/۹ /ج۹ ح۲ ۱۳۹۶

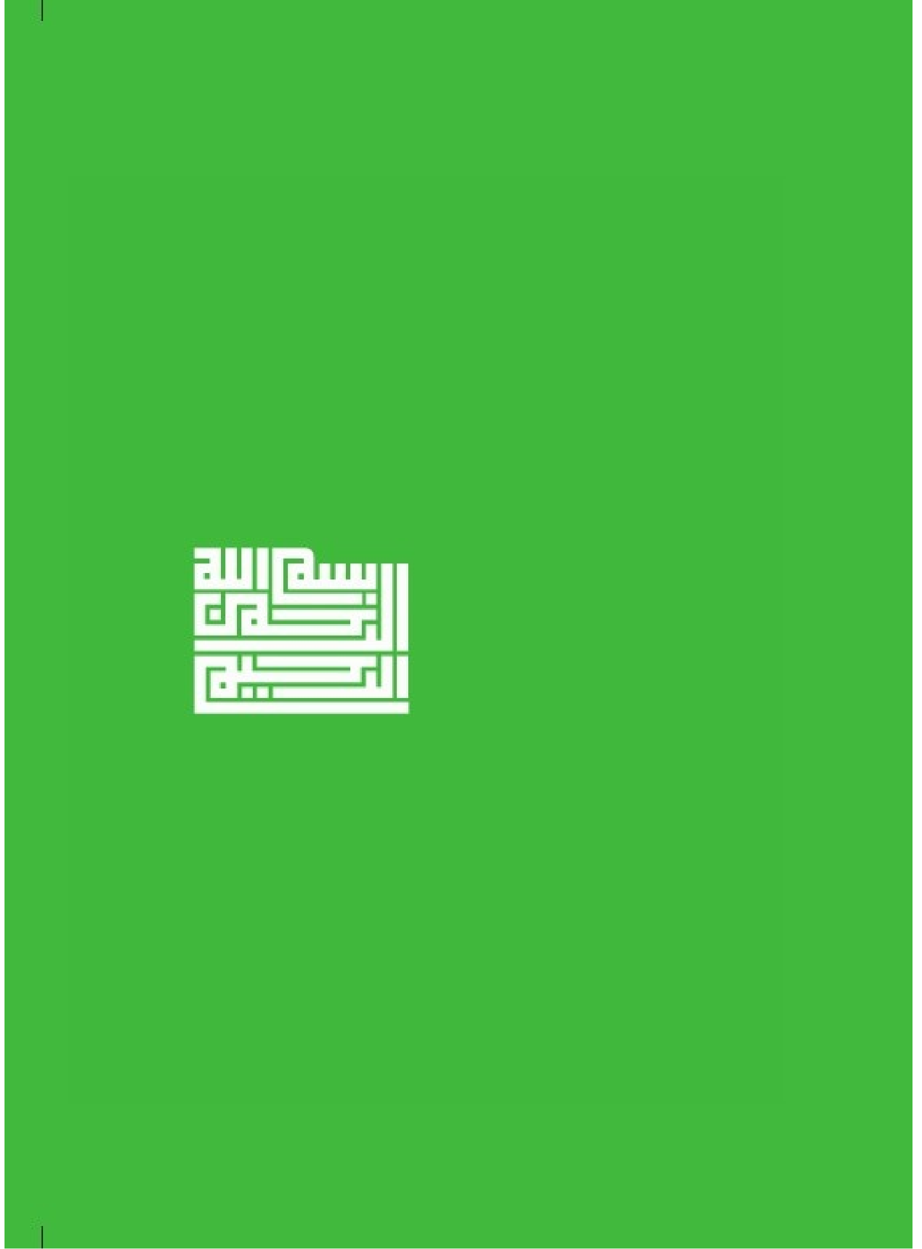
رده بندی دیویی : ۱۷۵

شماره کتابشناسی ملی : ۴۷۲۵۶۰۸

ص:۱

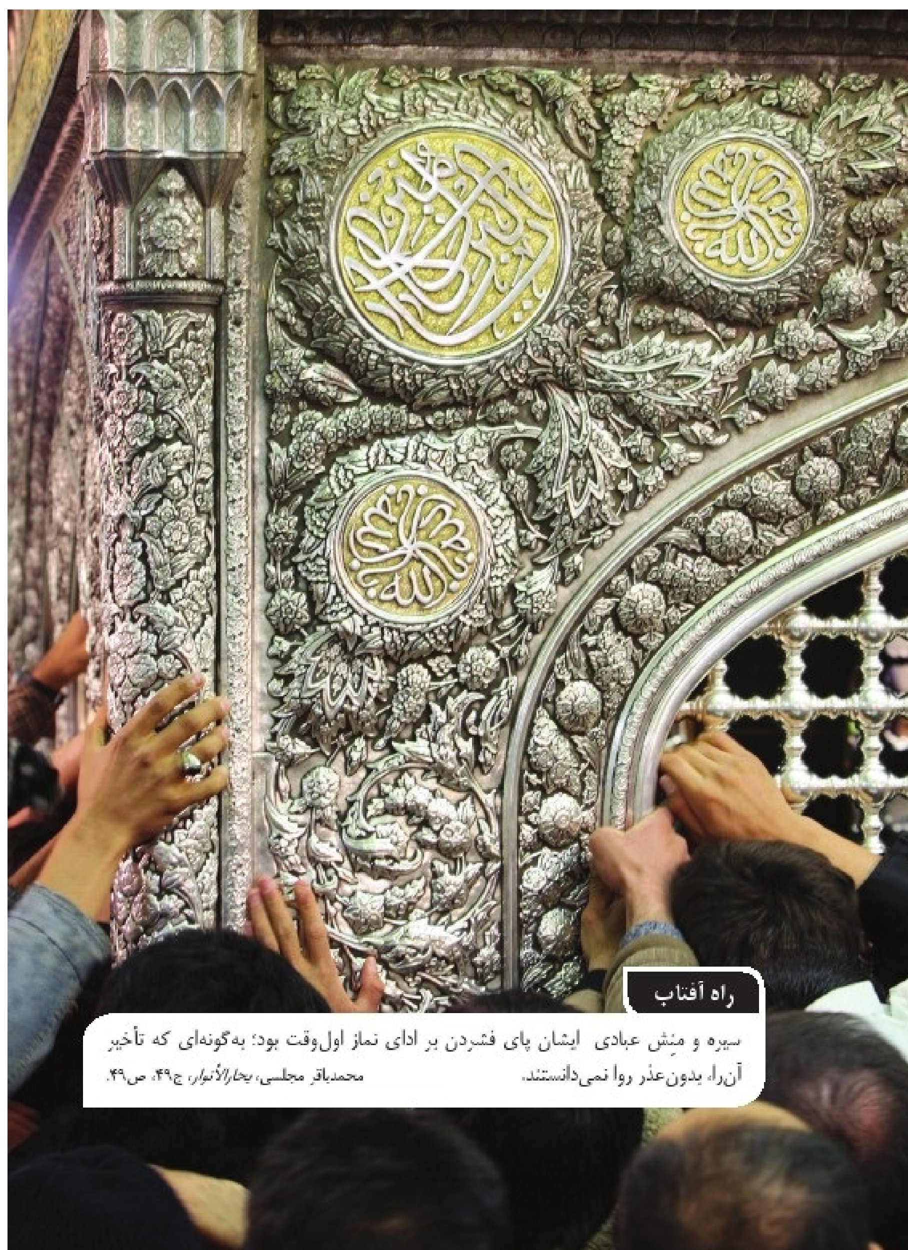
اشاره

تصویر

ص:۲

تصویر

راه آفتاب
سیره و مِنش عبادی ایشان پای فشردن بر ادای نماز اول‌وقت بود؛ به‌گونه‌ای که تأخیر
آن‌را، بدون‌عذر روا نمی‌دانستند.
محمدباقر مجلسی، *بحارالأنوار*، ج۴۹، ص۴۹.

تصویر

دریچه

سؤالاتی که در این مجموعه به آن پاسخ داده خواهد شد:

۱- آیا دین نگاه مثبتی به رایانه و ابزارهای نوین دارد؟

۲- نمونه های استفاده نامشروع از رایانه چیست؟

۳- آیا استفاده از لوح های فشرده کپی شده جایز است؟

۴- دیدن چه فیلم هایی از نگاه شرع جایز نیست؟

۵- حکم شرعی بازی های رایانه ای چیست؟

۶- آیا می توان اطلاعات شخصی دیگران را در رایانه مشترک مشاهده کرد؟

تصویر

ص:۸

درآمد

یکی از مهم ترین مزایای دنیای مـدرن، دستیابی بشـر به ابزارها و امکانات نوین برای زنـدگی است که در کمّ و کیف زندگی فردی و همچنین در شـکل زنـدگی اجتمـاعی انسـان هـا، تغییرات اساسـی ایجـاد می کنـد؛ تاجـایی که به خاطر تأثیرات مهم و اساسـی همین ابزارها در نوع رفتارها و ارتباطات فردی و اجتماعی، در هر چند سال سـبک متفاوتی از زندگی بر ما تحمیل می شود.

برای درک بهتر این مسئله کافی است وضـعیت سـبک زندگی در کشورمان را در ۲۰ سال تصور کنیم؛ زنـدگی بدون رایانه، تلفن همراه، اینترنت، کـارت های بانکی و مبادلات الکترونیکی و...؛ گاهی خودمان هم باورمان نمی شود که در طول دو دهه تا این حد تغییر و تحول در زندگی مان رخ داده باشد.

اما ابزارهایی نظیر رایانه همان گونه که کارکردهای مفیـد و مؤثری برای زندگی دارند، وسایلی برای برخی مفاسد و انحرافات و خطرات جدی برای بشر هم محسوب می شوند و به واسطه همین ابزار کارآمد، چه استفاده های نادرستی که نمی شود و چه صدمات شخصی و اجتماعی

که از آن حاصل نشده است.

درنتیجه شناخت صحیح چگونگی استفاده معقول و مشروع از این ابزارهای رسانه ای برای هر فردی که با این ابزارها ارتباط دارد، وظیفه ای مهم است. تلاش می کنیم در این شماره رهنما به برخی از این امور بپردازیم؛ گرچه تأکید می کنیم آنچه گفته می شود در حد آشنایی مختصر با دیدگاه ها و فروع این مسائل است و خوانندگان محترم برای رسیدن به تکلیف دقیق خود لازم است به منابع معتبری که دیدگاه مرجع را بیان می کند، مراجعه کنند

ص:۱۰

فصل اول: رایانه، ابزاری برای (خدمت – خیانت) به بشر

اشاره

تصویر

ص:۱۱

تصویر

ص:۱۲

۱.موافق اما مشروط

اشاره

دین اسلام همواره نگاهی مثبت و متقابل بین دنیا و آخرت داشته و هیچ گاه خواهان ساختن آخرت در سایه ترک و پرهیز از دنیا نیست؛ بلکه به تصریح روایات، کسی که دنیای خود را برای آخرت یا آخرت را برای دنیا رها کند از مسیر اهل بیت دور دانسته شده است.(۱)

پنجره:

هر امکانات و ابزاری که بتواند به بهبود زندگی دنیایی بشر و رسیدن به هدف نهایی او از حیات دنیوی کمک کند از منظر دین تأیید خواهد شد اما به یک شرط!

شرط مهم در این مسیر آن است که این ابزار و امکان نوین در کنار مصالح و خدمات مثبتی که به انسان می دهد، دارای مفاسد، مشکلات و مضرات زیادی نباشد تا در یک جمع بندی عقلایی نگوییم مفاسد و مضرات این وسیله از مصالح و خدمات آن بیشتر است؛ زیرا در این

۱- . شیخ صدوق؛ من لایحضره الفقیه؛ ص۱۵۶.

صورت عقل حکم می کند که از مفاسد حداقلی آن صرف نظر کنیم. در غیر این صورت هر وسیله جدیدی که دارای مصالح و ثمرات بالا برای زندگی و رفاه بشر باشد، مورد تأیید شرع و دین محسوب می شود و رایانه نیز از همین مقوله به حساب می آید که می توان به وسیله آن بسیاری از نیازها و ضرورت های زندگی روزمره را آسان تر و در زمانی کوتاه تر به انجام رساند، هرچند در بهره مندی از این ابزار نباید مسئله رعایت قواعد کلی شریعت را از یاد برد و باید با یادگیری کامل این اصول و قواعد از افتادن در دام استفاده نامشروع و رفتارهای خلاف پرهیز کرد.

۲.خودم و رایانه ام

اشاره

در یک دسته بندی ساده می بینیم که استفاده از رایانه در دو عرصه قابل بررسی و تأمل است، نخست در عرصه ارتباط با جهان و در شکل استفاده از اینترنت و ورود به دنیای مجازی– که در شماره ای مستقل به آن خواهیم پرداخت – و دیگر در حوزه استفاده شخصی و در ارتباط مستقیم با نیازها و تعلقات شخصی خود.

بر این اساس باید به درستی ببینیم که وقتی در فضای خصوصی خود مشغول استفاده از رایانه مان هستیم و هیچ ارتباطی هم با اینترنت نداریم چه رفتارهایی مشمول رفتارهای نادرست و غیرمشروع در بهره مندی از رایانه محسوب می گردد؟

ص:۱۴

در باب این مسئله بایـد گفت بسـته به تنوع محصولاتی که در یک رایانه اسـتفاده می شود، می توان پاسـخ های گوناگونی به این پرسـش داد؛ زیرا در نوع اسـتفاده از محصولات رایانه ای گاهی از نرم افزارهای کاربردی و سیستمی بهره برداری می شود و گـاهی نرم افزارهـای علمی و تحقیقـاتی. همچنین گـاهی از محصولـات صـوتی و تصویری ماننـد فیلم هـا و انیمیشن هـا و یا محصولـات صوتی استفاده می شود و در نهـایت بـازی هـای رایـانه ای نیز در زمره این محصولاتنـد که چه بسـا این بـازی ها، محبوب ترین محصولات مورد علاقه بسیاری از جوانان و نوجوانان باشند.

خلاصه

از نگاه شـریعت اسـتفاده از رایانه به دلیل منافع بسـیاری که برای بشر دارد ممنوع نیست، اما باید توجه داشت که حریم ضوابط شرعی در این بهره برداری حفظ شود و منافع این ابزار در خدمت مقاصد نامشروع قرار نگیرد.

در واقع رایـانه ابزاری است که هم می توانـد در خـدمت بشـر باشـد و هم در خیـانت به او، لـازم است بـا شـناخت جنبه هـای خطرآفرین آن از مفاسد احتمالی این ابزار مفید پرهیز کرد.

ص:۱۵

تصویر

ص:۱۶

فصل دوم: حکم کپی محصولات اصل یا استفاده از نسخه های غیراصلی

اشاره

تصویر

تصویر

۱.کپی برابر با اصل است

اشاره

هرچند ممکن است حکم شرعی نوع استفاده از محصولات گوناگون رایانه ای و رسانه ای مختلف باشد، همه این محصولات در یک مسئله مشترک هستند؛ «این که آیا می توان نسخه های اصلی را کپی کرد یا از نسخه های کپی و غیراصل این قبیل محصولات نرم افزاری یا رسانه ای بهره برد»؟

به عبارت روشن تر حکم "CD" و "DVD"های رایتی و غیر اوریجینال که به وفور در هر کوی و برزنی به کمترین قیمت یافت می شود چیست؟ آیا می توان از این محصولات استفاده کرد و بی خیالِ تهیه نسخه اصل و پرداخت هزینه بالای آن شد؟

در این زمینه ابتدا باید دانست که بین فقها درباره ابعاد این مسئله اختلاف نظراتی وجود دارد که همه انواع این محصولات اعم از نرم افزارهای سیستمی یا علمی و تفریحی و... را شامل می شود. به علاوه از نظر فقهی حکم کپی کردن نسخه های اصلی و خرید و استفاده از نسخه های غیراصل نیز تفاوت دارد که به اختصار بیان می شود:

در مسئله تکثیر و کپی نسخه های اصل، باید گفت شرکت های تولید این محصول لااقل به سه بخش تقسیم می شوند:

ص:۱۹

۱- شرکت های داخلی؛

۲- شرکت های خارجی از کشورهای دشمن؛

۳- شرکت های خارجی از کشورهای غیر دشمن.

پنجره

درباره شرکت های داخلی در نظر بسیاری از فقها این محصولات متعلق به همان شرکت یا شخص تولیدکننده است و کمّ و کیف استفاده و تکثیر و توزیع آن بر اساس ضوابط همان شرکت یا شخص تولیدکننده است.

درنتیجه اگر یکی از این شرکت ها اجازه تکثیر و کپی محصول خود را داده باشد می توان این کار را انجام داد وگرنه این کار صحیح نیست.(۱) البته در این میان مراجعی نیز هستند که منع تکثیر نسخه اصلی را تنها در صورتی می دانند که خریدار در هنگام خرید محصول اصلی با فروشنده (تولیدکننده) شرط کرده باشد یا معامله براین اساس انجام شده باشد که از این نسخه کپی برداری نکند، در غیر این صورت بدون این شرط حق کپی برداری و استفاده از نسخه غیراصل برای

۱- . آیت الله خامنه ای؛ اجوبه الاستفتائات؛ س۱۳۴۱ و ۱۳۴۲. آیت الله مکارم؛ استفتائات؛ ج۱، س۱۶۹۷ و ۱۶۲۴.

خریدار محفوظ است.(۱)

۲.با دوستان مروت، با دشمنان...

اشاره

اگر یک نرم افزار یا محصول رسانه ای، مربوط به شرکت های خارجی باشد، بخشی از مراجع تفاوتی بین محصول این شرکت ها با تولیدکنندگان داخلی نمی بینند،(۲) اما بخشی از مراجع به تفاوت در حکم بین دو نوع محصول قائل هستند؛ یعنی معتقدند در این وضعیت باید دید دقیقاً این شرکت مربوط به کدام کشور است؟ اگر از کشورهای غیرمسلمانی باشند که «کافر حربی» محسوب می شوند یعنی کشورهایی که دشمنی آنها با کشور ما آشکار است مانند آمریکا و اسرائیل و انگلیس، طبق نظر برخی از مراجع، حقوق این شرکت ها هیچ ارزشی ندارد و می توان از این محصولات به هر صورت استفاده کرد.(۳)

برخی دیگر از مراجع در همین شرکت ها هم بین دولت و ملت تفاوت قائل اند و مثلاً تکلیف شرکت های دولتی را با شرکت های خصوصی جدا می دانند، یعنی اگر شرکتی خصوصی در آمریکا باشد که زیرمجموعه دولت محسوب نشود، حکم دولت و شرکت های خصوصی در سایر کشورهای «کافر غیرحربی» را دارد، یعنی کشورهای مختلف دنیا که کافرند اما دشمن رسمی ما محسوب نمی شوند و بین

ص:۲۱

۱- ۳. امام خمینی(ره)؛ تحریرالوسیله، ج۲، ص۶۲۵ - ۶۲۶ و ج۲، خیارالشرط، مسئله ۲.

۲- . امام خمینی(ره)؛ همان. آیت الله تبریزی؛ صراط النجاه؛ ج۵، س۷۱۲ .

۳- .http://makarem.ir/Question.

ما و آنها قراردادهای گوناگون بسته می شود؛ درنتیجه در صورت وجود قرارداد متقابل باید تابع قرارداد عمل کنیم و بدون وجود قرارداد، استفاده از این محصولات اشکالی ندارد.(۱)

پنجره

در جمع بندی دیدگاه اخیر باید گفت از آنجا که ایران تاکنون عضو معاهده تجارت جهانی نبوده و قرارداد رعایت حقوق کپی رایت بین ما و دیگر کشورها وجود ندارد، معیار در عمده شرکت های خارجی این است که خودمان با این شرکت ها قراردادی تجاری امضا نکرده باشیم که بر فرض عدم وجود قرارداد فی مابین، استفاده از محصولات غیراصل این شرکت های غیرمسلمان منع شرعی ندارد مگر آنکه قانون کشور با این امر مخالف باشد که در این صورت استفاده از نسخه های غیراصل به عنوان ثانوی حرام خواهد بود.

باید به این نکته توجه داشته باشید که در جواز یا عدم جواز تکثیر، فرقی بین نسخه اصل و کپی نیست و اگر این کار جایز نباشد حتی

۱- . آیت الله خامنه ای؛ اجوبه الاستفتائات؛ س۱۳۴۳.

تکثیر نسخه کپی و قفل شکسته نیز جایز نیست.(۱)

۳.انواع فیلم و نرم افزار با نازل ترین قیمت موجود است

اشاره

مسئله جدی تر استفاده از نسخه های غیراصل است؛ در این مسئله نیز برخی مراجع، خرید و استفاده - بدون تکثیر و کپی برداری - از نرم افزارها و محصولات غیراصل را جایز می شمارند؛(۲) زیرا ممنوعیت در این مسئله را تابع قرارداد با فروشنده در زمان خرید می دانند که بدون این قرارداد منعی از تکثیر و استفاده از نسخه غیراصل وجود نخواهد داشت، ولی اکثر مراجع تقلید بنا بر احتیاط واجب یا فتوا استفاده از نسخه های غیراصل را بدون اجازه تولیدکنندگان آن جایز نمی شمارند.(۳)

با توضیحاتی که داده شد تکلیف فروشگاه ها و مراکز تهیه و تکثیر این محصولات هم روشن می شود. در واقع اگر تکثیر و توزیع نسخه های غیراصلی یک محصول رایانه ای اعم از فیلم و نرم افزار و ... بر اساس ضوابطی که گفتیم صحیح نباشد انجام این کار توسط مراکز تهیه و فروش محصولات رایانه ای و پولی که در قبال آن دریافت می کنند مشکل دار می شود؛ اما اگر بر اساس ضوابط نقل شده این عمل مجاز باشد نه تنها استفاده از نسخه های غیراصل بلکه تکثیر و توزیع و گرفتن پول در برابر آن هم جایز خواهد بود.

۱- .http://www.tebyan.net/newmobile.

۲- . امام خمینی(ره)؛ تحریرالوسیله؛ ج۲، ص۶۲۵ - ۶۲۶. آیت الله تبریزی؛ صراط النجاه؛ ج۵، س۷۱۲.

۳- . آیت الله خامنه ای؛ اجوبه الاستفتائات؛ س۱۳۴۱ و ۱۳۴۲. آیت الله مکارم؛ استفتائات؛ ج۱، س۱۶۹۷. آیت الله فاضل؛ جامع المسائل؛ ج۱، س۱۴۱۹.

در نهایت ذکر دو نکته ضروری است:

نخست، در ممنوعیت تکثیر این محصولات، طبق نظر اکثر مراجع فرقی بین تکثیر از نسخه اصلی یا کپی نیست و اگر این عمل مجاز نباشد در هر دو صورت نادرست خواهد بود.

دوم، اگر انسان دقیقاً نداند که این محصول رایانه ای از نظر تولیدکنندگانش مجاز به دانلود یا تکثیر است یا خیر، طبق نظر برخی از مراجع استفاده از آنها یا دانلود آنها از سایت های متفرقه منعی ندارد،(۱) اما طبق نظر برخی دیگر از مراجع باید قبل از تکثیر و کپی رضایت تولیدکننده نسبت به این عمل احراز گردد.(۲)

خلاصه

درباره استفاده از محصولات رایانه ای اختلاف نظر شدیدی بین مراجع وجود دارد تا جایی که حکم تکثیر این محصولات با حکم استفاده از محصولات غیراصل، همچنین حکم محصولات تولید شرکت های داخلی با شرکت های خارجی و حتی شرکت های خارجی از کشورهای دوست و دشمن با هم تفاوت هایی دارند.

ص:۲۴

۱- . امام خمینی(ره)؛ تحریرالوسیله؛ ج۲، ص۶۲۵ - ۶۲۶. آیت الله تبریزی؛ صراط النجاه؛ ج۵، س۷۰۶.

۲- . آیت الله خامنه ای؛ اجوبه الاستفتائات؛ س۱۳۴۱ و ۱۳۴۲. آیت الله مکارم؛ استفتائات؛ ج۱، س ۱۶۲۴ و۱۶۹۷.

بر هر مسلمان باتقوایی لازم است قبل از اقدام به خریداری و مصرف این محصولات ابتدا با تأمل و بررسی دقیق، تکلیف شرعی خود را بر اساس دیدگاه مرجع خود به دست آورده و سپس به استفاده از آن اقدام کند.

ص:۲۵

تصویر

ص:۲۶

فصل سوم: محدودیت های شرعی در محصولات صوتی و تصویری

اشاره

تصویر

ص:۲۷

تصویر

ص:۲۸

۱.کلیک حرام – کلیک حلال

یکی از خطرنـاک ترین عرصه های لغزش در اسـتفاده از محصولات رایانه ای، افتادن در مرداب آلودگی فیلم ها و محصولات صوتی حرام مانند فیلم های حاوی صـحنه های مسـتهجن و یا محصولات برخوردار از موسـیقی نامشروع است؛ این محصولات چه در قالب فایل های صوتی و آهنگ های سنتی، کلاسیک و مدرن یا در قالب محصولات صوتی و تصویری مانند فیلم های سینمـایی ارائه شود و چه در قـالب محصولاـت مستند تصویریماننـد اجرای مراسم رقص و آواز و کنسـرت و حتی افتتاحیه و اختتـامیه و ... باشـد، مشـمول احکـام خـاص خود در زمینه غنـا و موسـیقی و نگاه به تصاویر ثابت یا متحرک هسـتند که موارد روشن و بدیهی حرام و حلال در آنها تعریف شده است.

گرچه هر یـک از این موضوعـات احکـام خـاص و مفصـل خود را دارد – که در شـماره هـای قبـل رهنمـا به برخی از آنهـا به تفصـیل پرداخته ایم - اما به طور کلی موارد روشن از محصولات حرام در این عرصه آنهایی هسـتند که مشتمل بر آهنگ های غنایی و لهوی، مناسب مجالس گناه بوده و یا انسان را به تحریک شهوانی بیندازند و یا با شنیدن آنها خطر افتادن در

گناه احساس شود و همچنین مشتمل بر تصاویری از همین دست باشند یعنی تصاویر مبتذل و مستهجن و یا تصاویری که انسان با مشاهده آن احساس لذت شهوانی می کند یا در آینده می تواند زمینه ساز افتادن او در گناه گردد.(۱) در همه این موارد باید توجه داشت که استفاده از این محصولات با هیچ عذر و بهانه ای حتی نیازمندی های کاری و یا اهمیت تقویت زبان خارجی یا آگاهی از محتوای جدیدترین محصولات فرهنگی یا به روز بودن و قرارداشتن در جریان جدیدترین حوادث فرهنگی روز و ... قابل توجیه نیست و نباید به این بهانه های واهی در دام شیطان افتاد.

۲.راهکاری برای اهل تقوا

اشاره

ممکن است عده ای بگویند پس با این وجود باید دور هر نوع محصول فرهنگی و هنری و ... را خط کشید و از قافله محصولات رسانه ای کاملاً به دور بود؛ اما حقیقت آن است که به خوبی می توان بین به روز بودن و آگاهی از رخدادهای فرهنگی و هنری و رعایت تقوا و اخلاق اسلامی تفاهم و همراهی برقرار کرد؛ کافی است انسان پیرو این تفکر غلط نباشد که «هر فیلم و آهنگی به یک بار دیدن و شنیدن می ارزد»، بلکه برای چشم و گوش و فکر خود قلمرو روشنی از ورودی های مفید و حلال در نظر بگیرد و به همین جهت کاملاً گزینشی با این محصولات برخورد کند.

۱- . سیدمجتبی حسینی؛ پرسش ها و پاسخ های دانشجویی؛ ج۱۸ (نگاه و پوشش)، ص۵۶-۵۹.

در حوزه فیلم های سینمایی سالانه هزاران فیلم تولید می شود که بخش عمده آنها نه ارزش ساختاری دارند و نه ارزش محتوایی؛ بلکه تنها در راستای ارضای نیازهای غیراخلاقی و برای بخش خاصی از مخاطبان عام و سطحی ساخته می شوند که این بخش از محصولات بی ارزش و فاسد اصلاً محل بحث نیستند.

در سایر فیلم ها نیز تنها بخشی از آنها دارای ارزش محتوایی و ساختاری بوده که در این قسمت هم می توان با بررسی های قبلی در مورد محتوای فیلم و یا استفاده از نسخه های پالایش شده توسط مراکز مشخص رسانه ای، از سلامت این فیلم ها نسبت به تصاویر نامناسب مطمئن شد، کافی است نخواهیم هر فیلمی که سروصدا برپا کرده را در همان ساعت اول پخش، تهیه و مشاهده کنیم.

ص:۳۱

خلاصه

یکی از خطرهای ابتلا در عرصه استفاده از رایانه، خطر درگیرشدن با تصاویر و فیلم ها و موسیقی های نامشروع است که انسان را موظف می کند قبل از استفاده از این محصولات صوتی و تصویری از سلامت آنها نسبت به موسیقی های غنایی و لهوی و یا تصاویر مستهجن و مبتذل یا تصاویر و آهنگ هایی که زمینه تحریک شهوانی را در انسان ایجاد می کند، مطمئن گردد.

ص:۳۲

فصل چهارم: بازی های رایانه ای از نگاه شریعت

اشاره

تصویر

تصویر

۱.گیم نت، خانه سوم بعضی ها

اشاره

تفریح و سرگرمی یکی از نیازهای انسان در زندگی است که اسلام نیز با کلیّت آن مشکلی ندارد و آن را توصیه می کند؛ اما مسئله مهم، انتخاب نوع و شکل این تفریحات و سرگرمی هاست که متناسب با اوضاع و احوال زمان و مکان، متغیر و متفاوت شده و در هر زمانی به قالبی خاص درمی آید.

پنجره

بازی های رایانه ای امروزه یکی از مهم ترین و پرطرفدارترین ابزارهای بازی و تفریح برای جوانان و نوجوان – حتی جوانان سابق! - درآمده تا جایی که گیم نت خانه سوم بعضی ها بعد از خانه پدری و مدرسه محسوب می گردد و گفته می شود متوسط زمانی که یک کاربر بازی های رایانه ای – که در ایران حدود ۲۰ میلیون نفر تخمین زده شده اند - برای این بازی ها اختصاص می دهد دو ساعت در روز است.(۱)

ص:۳۵

۱- .http://www.ictna.ir.

به هر حال همین سرگرمی مفرّح و جذاب، هم دارای احکام و حساب و کتاب های فقهی است که نمی توان از آن صرف نظر کرد و بایـد مواظب آلودگی به گناهـان احتمالی این بخش بود تا پیـچ و تاب خوردنمان با قهرمان بازی، نتیجه قلقلك شیطان نباشد یا با وسیله نقلیه بازی مان، مستقیم به جهنم وارد نشویم.

الف:پشت یک میز با جناب ابلیس

اشاره

اولین و شایـد مهم ترین خطری که این قبیل بازی ها و سرگرمی ها را تهدیـد می کنـد، قمار است. در واقع یکی از شایع ترین مفاسد و خطرهای دینی که اکثر ورزش ها و تفریح ها را می تواند آلوده سازد، همین مشکل است.

پنجره:

تعریف ساده قمار همان «تعیین جایزه و منفعت برای برنده» است که در اصطلاح فقهی معمولاً به وجود «برد و باخت» در بازی تعریف می شود.

اگر در یـک بازی، برد و باخت شـرط شود، یعنی بازنـده ملزم و متعهـد به رسانـدن منفعتی به برنـده ماننـد پرداخت پولی به او گردد، قمار صورت گرفته که در قرآن عملی پلید و شیطانی خوانده شده است؛(۱)درنتیجه

۱- . مائده: ۶.

اگر در هر نوع بازی، ماننـد فوتبال، والیبال و مانند آن، همین شـرط ساده اتفاق بیفتد، این کار قمار و حرام است، چه این عمل در یـک جام رسـمی و با حضور تیم های مختلف و با جایزه ای کلان باشـد یا در یک گل کوچک خانوادگی به شـکل تعهد تیم بازنده برای خرید نوشابه برای تیم برنده.

به همین نسبت تفاوتی بین بازی های بدنی با فعالیت جسـمی بالا یا بازی های فکری نیست و روشن است که بسیاری از شرط بنـدی های دوسـتانه که در بازی های چنـدنفره رایانه ای انجام می شود، چیزی جز قمار نیست و به قول بچه ها باید دور آن را خیط کشید؟!

ب:یک نکته مهم

البته مشـکل قمار به همین تعهـد بازنـده برای خریـد جایزه برنده یا پرداخت پول گیم نت ختم نمی شود و یک نکته مهم دیگر هم در این موضوع وجود دارد که معمولاً ـ از دیـد بسـیاری از افراد مخفی می مانـد و آن «حرمت بـازی با ابزار قمار» است؛ در واقع در مسـئله قمـار دو موضوع متفـاوت وجود دارد یکی قمـارکردن که از اعمـال حرام است و دیگری بـازی با ابزار و آلات قمار که این کار هم عملی حرام محسوب می شود.

در واقع در طول تاریـخ برخی بـازی هـا و ابزار و آلات، مخصوص قمارکردن و شـرط بنـدی ساخته شـد یا لااقل برای این کار رواج پیدا کرد، مانند تخته نرد، شطرنج، بیلیارد، پاسور و... که به طور معمول ابزار و

آلاتی برای قمار به حساب می آیند.

بر اساس نظر فقها، بازی با این ابزار حتی بدون برد و باخت و شرط بندی هم عملی حرام محسوب می شود، به شرطی که این ابزار و آلات و بازی ها در عرف جامعه هنوز به عنوان ابزار قمار محسوب شوند؛ اما اگر ابزار قمار شناخته نشوند طبق نظر برخی از مراجع بازی با آنها بدون شرط بندی اشکال ندارد.(۱)

براین اساس بازی با آنچه که هنوز ابزار قمار محسوب می شود مانند پاسور حتی اگر هیچ پولی در میان نباشد، حرام است و طبق نظر بسیاری از مراجع در این حرمت فرقی بین بازی با خود ورق های پاسور یا بازی رایانه ای آن نیست، در واقع اگر وسیله ای ابزار قمار بود بازی با آن در هر صورت اشکال دارد، حتی اگر به شکل رایانه ای انجام شود؛(۲) گرچه برخی از مراجع، بازی تفریحی با نسخه رایانه ای این بازی ها را حرام ندانسته اند. (۳)

۲.بازی با افزودنی های غیرمجاز

اشاره

یکی دیگر از خطرات و مفاسد این بازی ها وجود تصاویر و صحنه ها و یا کاراکترهایی با ظاهر یا پوشش تحریک کننده در آنهاست. بر اهل فن مخفی نیست که امروزه تنوع بازی های رایانه ای مرزهای سن و سال

۱- . امام خمینی (ره)؛ استفتائات؛ ج۲، ص۱، سؤال ۲ و ۲۱.

۲- . آیت الله خامنه ای؛ استفتائات؛ رساله اجوبه الإستفتات، سؤال ۱۱۲۵.

۳- . http://makarem.ir.

و فرهنـگ و نژاد و حتی سـیاست را درنوردیـده و انواع و اقسـام بـازی هـا برای مخاطبـان مختلف و در موضوع های گوناگون طراحی و روانه بـازار سـیری ناپـذیر جهـانی می شود و در این میـان برخی از این بـازی هـا به طور خـاص در حوزه بـازی های «پورنو» تعریف می شود و هدفی جز همان اهداف فیلم ها و تصاویر مستهجن و ضد اخلاقی ندارد.

پنجره:

در بسـیاری از بـازی هـای رزمی و تخیلی و... هم به دلیـل تهیه آنهـا در برخی کشورهای غربی که توجهی به اصول اخلاقی و خـانوادگی ندارنـد، نوع پوشـش و رفتارهای شخصـیت های طراحی شـده در بازی، متناسب با دین و فرهنگ ما نبوده و بعضـاً تصاویر این بازی ها موجب تحریک جنسی و برخی مفاسد و مشکلات از این دست می شوند.

بر همین اساس، اگر نفس انجام این بازی ها و دیدن صحنه های آن موجب تحریک جنسی فرد بیننده یا کاربر آن بازی شود و یا مفاسـدی از این دست را در آینـده داشـته باشـد، انجام این بازی ها یا حتی مشاهده آن جایز نیست؛ البته گفتنی است کاری که یـک شخصـیت نرم افزاری انجام می دهـد به منزله رفتار و عمل فرد در حال بازی که آن شخصـیت مجازی را هـدایت می کند محسوب نمی شود؛ یعنی اگر کسی شخصیت

بـازی خود را هـدایت کنـد تـا عملی که از نگاه شـرع حرام محسوب می شود را انجام دهـد مثلًا مشـروب بخورد یا دیگری را بکشـد این هـدایت کردن گنـاه نیست؛ امـا اگر همین عمل موجب تحریک بازی کننـده شود یا مفاسـد دیگری را در آینـده به دنبال داشته باشد حرام محسوب می شود.

۳.دو نکته گیم نتی

اشاره

در پایـان این بخش لازم است به دو نکته پیرامون بازی های رایانه ای توجه شود: نخست آن که اگر انجام بازی های رایانه ای به گونه ای فرد را معتاد کنـد که افراط در انجام آن صـدمات قابل توجهی به جسم و روح او بزند، این عمل یقیناً جایز نخواهد بود.

حتماً شـما هم در خبرها خوانده یا شـنیده اید که برخی نوجوانان یا جوانان با افراط در این بازی ها حتی جان خود را از دسـت داده اند. در اسلام این ضرر رسانی های غیرمتعارف به خود جایز نیست و باید از آن دوری کرد.

نکته دوم اینکه برخی خانواده ها از افراط فرزندان شان در بازی های رایانه ای خسـته می شوند و اجازه بازی بیش از حد را به فرزنـدشان نمی دهند؛ اما از آنجا که چند ساعت بازی با جدیدترین ورژن های بازی از نان شب واجب تر است، این نوجوانان و متأسـفانه جوانان عزیز! راهی جز رفتن به نزدیک ترین گیم نت نمی بیننـد؛ در این موارد معمولاً والدین عدم رضایت خود را از رفتن فرزندشان به گیم ها اعلام می کنند و حتی

تأکید می کنند راضی نیستند گل پسرشان پول توجیبی خود را هزینه گیم نت بکند.

در این موارد بچه های عزیز به ویژه آنهایی که به سن تکلیف رسیده اند باید توجه داشته باشند که این بی توجهی به خواست والدین می تواند مصداق ترک اطاعت والدین در موارد لازم باشد و حتی خدای ناکرده آنها را مشمول عنوان خطرناک «عاق والدین» قرار دهد.

خلاصه

بازی های رایانه ای همان گونه که می تواند تفریح مناسبی برای اوقات فراغت محسوب شود، می تواند زمینه خطرات و مشکلات گوناگونی از قبیل قمار، بازی با آلات قمار، درگیرشدن با تصاویر و صحنه های نامناسب و یا موسیقی های حرام، صدمه زدن به جسم و اعصاب و روان، مخالفت با خواست و نظر والدین و دیگر مشکلات احتمالی گردد که لازم است استفاده از این ابزار تفریحی کاملاً حساب شده و مطابق ضوابط دینی و عقلی و اخلاقی انجام شود.

ص:۴۱

تصوير

ص:۴۲

فصل پنجم: حریم خصوصی در رایانه های مشترک

اشاره

تصویر

ص:۴۳

تصویر

ص:۴۴

لطفاً وارد نشوید حتی شما دوست عزیز

اشاره

در پایان به یکی از مشکلات رایانه ای که معمولاً در خانواده ها یا خوابگاه های دانشجویی دامن گیر بسیاری از افراد است، می پردازیم و آن هم مسئله اطلاعات شخصی افراد در رایانه مشترک است. زیاد پیش می آید که در یک خانه، همه افراد خانواده یا چند دانشجوی هم خانه یا هم اتاق از رایانه یکدیگر استفاده می کنند؛ اما هر یک از کاربران معمولاً فایلی خصوصی برای خود ایجاد می کند تا اطلاعات خصوصی خود را درون آن ذخیره کند و معمولاً با مخفی کردن آن پوشه یا ایجاد رمز ورودی برای آن و یا با تأکید نسبت به خصوصی بودن این اطلاعات از دیگران می خواهد که به این قسمت وارد نشوند.

گاهی شیطنت دیگران گل کرده و به طرز عجیبی وسوسه می شوند از اطلاعات شخصی دوست یا برادر و خواهرشان سر در بیاورند؛ گاهی هم این کار با توجیهات بی مورد همراه می شود و مثلاً ـ برادر بزرگ تر خود را ملزم می داند که به جهت کنترل رفتارهای خواهرش از جزئیات دل مشغولی ها و اسرار او آگاه باشد و با این توجیهات با نرم افزارهای هک و ... به این فایل های خصوصی وارد می شود.

ص:۴۵

روشن است که این قبیـل کارها مصـداق تجسـس در امور دیگران است که به صـراحت در قرآن از آن نهی شـده است.(۱) به علاوه در اکثر موارد این کار باعث رنجش و ناراحتی دیگران می شود؛ زیرا در محیط خانه یا تحصـیل خود احساس ناامنی می کنند که این نیز می تواند مصداق حق الناس محسوب گردد.

خلاصه

در رایانه های مشترک که معمولاً در خانه ها یا در محیط های دانشـجویی، چندین نفر از آن استفاده می کنند، باید حریم های خصوصـی افراد و محدوده های شخصـی مانند فایل ها و پوشه های رمزدار و یا معین شده را رعایت کرد و بدون اجازه و یا به بهـانه هـای واهی و توجیهـات بی مـورد خود را مجـاز به ورود در این حریم نـدانست؛ زیرا این عمـل می توانـد از چنـد جهت مصداق عناوین حرام شده و حق الناس بر گردن ما قرار گیرد.

ص:۴۶

۱- . حجرات: ۱۲.

تصویر

لوح فشرده کتابچه‌های رهنما (نسخهٔ ۲)

مرکز پخش : مشهد مقدس،حرم مطهر، نبش باب الجواد(ع)، فروشگاه عرضهٔ محصولات رضوی

تلفن : ۰۵۱۱-۲۲۸۵۲۰۴

ص:۴۷

تصویر

نسخهٔ ویژه تلفن همراه کتابچه‌های رهنما (نسخهٔ ۲)

محل دریافت:

- حرم مطهر، مرکز پاسخگویی به سوالات دینی آستان قدس رضوی (مدرسه پریزاد)
- وب کیوسک های مستقر در حرم مطهر

ص:۴۸

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِی الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹